

99.
A Kolozs tartományi Securitate jelentése
egy sikertelen beszerzési kísérletről

Kolozsvár, 1958. március 20.

Belügyminisztérium
Kolozs tartomány

Szigorúan titkos

Elfogadta:
A BM tartományi Igazgatóság vezetője
Iosif Breban alezredes

Javaslatok P. L., a kolozsvári Képzőművészeti Főiskola hallgatója beszerzésére

Nevezett Bőjthe Sándor,³⁸ a kolozsvári *Gaál Gábor* irodalmi kör tagjának tevékenységével kapcsolatban indított ellenőrző akcióban, „Pavel” ügynök által szolgáltatott információkból kiderült, hogy a gyanúsított bizonyos társadalmi tárgyú irodalmi műveket ír, melyeket, ahogy ő állítja, „nem publikálhat a rendszer miatt”. Ugyanakkor az is kiderül a jelentésből, hogy a gyanúsított jelenleg vallásos tartalmú prózát ír.

Noha „Pavel” ügynök arra volt utasítva, hogy a gyanúsított által kifejtett konkrét ellenséges tevékenységről, valamint jövőbeli terveiről jelentsen, mindaddig nem sikerült ezt megtennie, mivel információszerzési lehetőségei korlátozottak. A felderítő nyomozás során felmerülő feladatok megvalósítása érdekében előtanulmányokat végeztünk P. L., a célpont barátjának beszerzése végett. Fent nevezett [...³⁹] a *Ion Andreescu* Képzőművészeti Főiskola másodéves hallgatója, festészet szakon, lakhelye: Văcărescu utca 2–4., egyetemi bentlakás, Kolozsvár. Az általános iskola első hat osztályát szülőfalujában végezte, a hetediket pedig Marosvásárhelyen. Az általános iskola elvégzése után beiratkozott a marosvásárhelyi Művészeti Líceumba, amelynek négy osztályát 1956-ban fejezte be. Ugyanabban az évben Kolozsvárra jön és beiratkozik a *Ion Andreescu* Képzőművészeti Főiskolára, ahol jelenleg is tanul. Már a középiskolában IMSZ-tag, anélkül viszont, hogy különösebb tevékenységet kifejtene a szervezeten belül. 1956-ban két évre felfüggesztették tagságát, mivel elveszítette IMSZ-könyvét. Jelenleg megállapítható, hogy semmiféle erőfeszítést nem tesz azért, hogy tagságát visszaszerezze. Az egyetemen tehetséges diákként ismert, mind a képzőművészet, mind az irodalom terén, verseket ír és irodalmi műveket fordít. Az egyetemi tevékenységén kívül

³⁸ Az 1932-ben, Csíkszentdomokoson született Bőjthe Sándor szerszámlakatost 1959-ben tartóztatták le Kolozsváron. Ellenséges tartalmúnak minősített verseiért 1959. június 3-i tárgyalásán, Fülöp G. Dénessel egy csoportban helyezték vád alá és a kolozsvári Katonai Törvényszék 7 év börtönre ítélte. 1962. november 4-én szabadult Szamosújvárról. A börtönben legyengült állapota miatt, 1964. január 2-án, Kolozsváron meghalt.

³⁹ P. L. személyes adatait nem közöljük.

aktívan részt vesz a *Gaál Gábor* irodalmi kör tevékenységében, ahol saját irodalmi műveikkel jelentkezett.

Kolozsvári baráti körébe a következő fiatal írók tartoznak: Bajor Andor, az *Utunk* irodalmi folyóirat szerkesztője, aki ellen egyéni felderítő nyomozás folyik nacionalista tevékenység címén;⁴⁰ Bőjthe Sándor, a *Gaál Gábor* irodalmi kör tagja, ellenőrző nyomozás tárgya, mivel ellenséges jellegű tanulmányokat írt, melyeket a rendszerváltozás után szeretne publikálni; Veress Zoltán, a Bolyai Egyetem másodéves diákja, felforgató tevékenységért volt elítélve;⁴¹ Jancsik Pál, a Bolyai Egyetem Nyelvtudományi-Történelem Karának negyedéves hallgatója, a *Gaál Gábor* irodalmi kör tagja, akit informátoraink ellenséges nacionalista elemként tartanak számon;⁴² és még mások. A jelölt baráti kapcsolatot tart fenn a fentiekkel, elég gyakran találkoznak az irodalmi körökön, ahol saját műveikről beszélgetnek, bemutatják egymásnak legfrissebb műveiket, amelyeket minden tag saját szempontjából és látószöge szerint értékeli. A beszerzés alapját a következő kompromittáló anyagok képezik:

A Magyar Népköztársaságbeli események idején (1956. október–november) P. L. levelet írt nevezett Nikos Roberto⁴³ marosvásárhelyi egyetemistának, lakhelye Cuza Vodă utca 5., mely levelet viszont ismeretlen személy más borítékba tett és elküldte a BM Tartományi Igazgatóságának. Ez a levél tehát nem is került be a postai forgalomba, még azelőtt elküldték nekünk. Ebben a levélben fentnevezett többek között arról ír, hogy: „A magyarországi és lengyelországi események hatására itt nagy dolgok történnek. Biztos hallottál már az egyetemi autonómiáról, erről van szó itt, ezt szeretnénk elérni. Itt megkezdődött a szervezkedés – természetesen titokban. Arról lenne szó, hogy a vásárhelyi diákságnak is kellene csatlakoznia hozzánk. Ezért kérlek, beszéljess el néhány orvosbarátoddal, kezdetben csak ilyenekről, hogy például mit jelent az egyetemi autonómia, hogy az orosz nyelv tanulása és a marxizmus oktatása legyen fakultatív, egyszóval minél többen kellene ismerjék ezeket a dolgokat. És ne feledd, mindez a fejlődés érdekében történik”.

Az említett levél vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a levél írója és jelöltünk egy és ugyanaz a személy. Fentnevezett az említett levélben ellenforradalmi akciókra buzdított más egyetemistákat, kollégiumi lakótársai hatására, akik között ott találhatjuk a már elítélt Balázs Imre és Tirnován Arisztid-Vid volt egyetemistákat. Az előtanulmányból, valamint a jelölttel való személyes megismerkedés alkalmával kiderült, hogy megfelelő kulturális felkészültséggel rendelkezik

40 Bajor Andort nem érte közvetlen retorzió 1956-os magatartása miatt, de a következő években állandó rendőri felügyelet alatt állt (forrás: Páskándi Géza személyi dossziéja: ACNSAS, fond Informativ, dosar 2534, vol. 1, 37–38. f.).

41 Veress Zoltánt nem sikerült azonosítanunk. Dávid Gyula adatbázisában szerepel egy 1934-es születésű Veress Zoltán, akit a Veress Sándor-csoport elleni perben ítélték el, de az illető valószínűleg az 1936-ban Kolozsváron született, 1986-ban Svédországba emigrált Veress Zoltán író és műfordító.

42 Jancsik Pál (1936–), költő, műfordító. A Bolyai Egyetem magyar szakán végzett, az *Utunk*, később a Dacia Kiadó szerkesztője volt.

43 Az illetőről nincs információnk.

és barátságos, közvetlen, aminek köszönhetően sok barátja van, főként az egyetemisták és az írók körében. Ezen kívül ideális ügynökjelöltté teszi az is, hogy több, szerveink által gyanúsnak ítélt személy bizalmát élvezzi. A jelölt beszerzése a következőképpen fog történni:

_____ [nincs kitöltve a dátum] reggelén, mikor a jelöltnek nem lesz órája a főiskolán, a Văcărescu u. 4-6. kijáratától operatív ellenőrzés alatt fog állni, majd megfelelő helyen betessékelik az állambiztonság személygépkocsijába, és az Igazgatóság székhelyére szállítják, ahol a csatolt kérdőív alapján megkezdik vizsgálatát. A vizsgálat során a cél, hogy a célszemély mindent elmondjon, amit tud ismerősei ellenséges tevékenységéről és főként ezek „fióknak írt” írásairól, melyeket az RNK demokratikus rendszerének egy esetleges „változása” után szeretnének publikálni. Ugyanakkor a jelölt a MNK-i események alatt kifejtett ellenséges tevékenységének teljes leleplezésével is foglalkozni kell. Amennyiben a jelölt őszinte álláspontra helyezkedik és megbánást mutat, a további beszélgetést olyan mederbe kell terelni, hogy rá lehessen térni a beszerzés problémájára.

Amennyiben a jelölt tagadja tetteit vagy közömbösen viselkedik, a vizsgálat során úgy kell terelni a beszélgetést, hogy azokról a személyekről nyilatkozzon, akikkel együtt szervezték „titokban” az úgynevezett követelések igénylését. Megjegyzendő, hogy a levélből fény derül a Képzőművészeti Főiskola diákjainak beszélgetéseire a MNK-beli események idején, mikor azt tervezték, hogy úgynevezett követelésekkel fognak fellépni a hatóságokkal szemben, amit tulajdonképpen meg is valósítottak a kolozsvári egyetemisták számára szervezett illegális diákgyűlés alkalmával. A fenti személy beszerzését Emil Mărgineanu főhadnagy végzi, a vezetőség segítségével. Az eddig elmondottak értelmében elfogadásra javasoljuk P.L. beszerzését ügynökként a kolozsvári Bøjthe Sándor ügyében folytatott ellenőrző akcióba.

A III/6. Alosztály vezetője
Emil Mărgineanu főhadnagy

Operatív tiszt
Darabantin Rusu főhadnagy

ACNSAS, fond Informativ, dosar 3008, 5-8. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.